

Rembalski, Andrzej

Jubileusz Kieleckiego Towarzystwa Naukowego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 24/r2, 480-482

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wadzi 65 seminariów badawczych w dziewięciu ośrodkach naukowych, koordynuje na terenie całego kraju badania matematyczne, organizuje międzynarodowe sympozja, kształci licznych doktorantów, szkoli rocznie ok. 2000 specjalistów na Kursach Zastosowań Matematyki. W 1972 r. przy Instytucie powstało Międzynarodowe Centrum Matematyki im. Stefana Banacha.

Drugim referatem były wspomnienia współtwórcy polskiej szkoły matematycznej — Kazimierza Kuratowskiego. Dotyczyły one głównie czasopisma „Fundamenta Mathematicae”, którego pierwszy tom ukazał się w 1920 r. i programowo zawierał prace wyłącznie autorów polskich. Czasopismo to prezentowało nowo powstającą polską szkołę matematyczną. Miało ono pełnić podwójną rolę: udostępnić światu naukowemu osiągnięcia polskich matematyków, a zarazem przyciągać prace autorów zagranicznych. Zgodnie z koncepcją założyciela „Fundamenta Mathematicae” — Zygmunta Janiszewskiego — są one poświęcone wyłącznie działom matematyki związanym z teorią mnogości i podstawami matematyki. W 1935 r. ukazał się jubileuszowy — w podwójnej objętości — 25 tom „Fundamenta Mathematicae”. Pod kierownictwem następców Janiszewskiego — Stefana Mazurkiewicza i Wacława Sierpińskiego — czasopismo osiągnęło międzynarodowe uznanie. Ukazanie się 50 tomu w 1962 r. nazwał prof. P. S. Aleksandrow — czołowy topolog radziecki — świętem matematyków całego świata. Prof. K. Kuratowski najwięcej uwagi poświęcił XXXIII tomowi „Fundamenta Mathematicae”, który miał się ukazać w 1939 r. Znaczna część prac była już złożona do druku. Tylko niektóre z nich ocalały i dzięki ofiarności naszych uczonych, w szczególności prof. Bronisława Knastera, który objął pieczę nad drukiem tego tomu, wydane zostały w roku 1945. Tom ten został zadedykowany: *Współpracownikom „Fundamentów” — ofiarom wojny*. W stu tomach ukazało się 2650 prac 750 autorów (z około 50 krajów), m. in. prace matematyków o sławie światowej, jak E. Borela, H. Lebesque, P. S. Aleksandrowa, N. N. Łuzina, P. Montela, J. von Neumanna i innych.

Danuta Romanowska
(Warszawa)

JUBILEUSZ KIELECKIEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO

W 1978 r. minęło dwadzieścia lat działalności Kieleckiego Towarzystwa Naukowego. Do inicjatorów regionalnego ruchu naukowego na terenie Kielc w okresie powojennym należał wybitny geolog Jan Czarnocki, był on wspólnie z Bohdanem Pniewskim, Edmundem Massalskim, Kazimierzem Skórewiczem i Juliuszem Nowakiem-Dłużewskim, organizatorem Instytutu Badań Regionalnych, który działał w latach 1945—1951.

Ponowne starania o zorganizowanie społecznego ruchu naukowego w Kielcach podjęto w 1952 r., kiedy to zrodziła się myśl utworzenia Towarzystwa Naukowego Kieleckiego. Dopiero jednak 28 marca 1958 r. odbyło się organizacyjne walne zgromadzenie stowarzyszenia, które przyjęło nazwę Kieleckie Towarzystwo Naukowe. Wśród członków założycieli tej organizacji widnieją m. in. nazwiska: Władysław Szafer, Kazimierz Tymieniecki, Mieczysław Radwan i Jan Pazdur.

Pierwszym prezesem Towarzystwa został wybrany wybitny botanik i działacz regionalny Edmund Massalski, sprawujący tę funkcję do 1969 r. Ponadto pracami Zarządu Towarzystwa kierowali kolejno: Zbigniew Rubinowski (w latach 1969—1973), Zenon Guldon (1973), Jan Zieliński (1974—1975), Józef Mroźkiewicz (1975—1977) i Zdzisław Czarny (od 1977 r.).

Mimo trudności w pierwszym okresie swego istnienia Towarzystwo odegrało istotną rolę w inspirowaniu działalności naukowo-badawczej związanej z regionem. Stanowiło ono płaszczyznę integrującą ówczesne środowisko naukowe Kie-

lecczyni i badaczy pracujących w innych ośrodkach. Dodać należy, że pierwsze dziesięciolecie pracy KTN przypadło na okres, kiedy w Kielcach nie działały jeszcze wyższe uczelnie, a placówki naukowe były nieliczne.

Nowy etap działalności rozpoczął się wraz z powstaniem w Kielcach wyższych uczelni (obecnej Politechniki Świętokrzyskiej i Wyższej Szkoły Pedagogicznej) oraz szeregu innych instytucji naukowych. Wpłynęło to na rozwój ilościowy kieleckiego środowiska naukowego i znalazło swe odbicie w działalności KTN.

Aktualnie KTN skupia 326 członków indywidualnych i 26 zbiorowych, którymi są kieleckie zakłady pracy. W Towarzystwie pracuje 8 sekcji naukowych: historyczna, przyrodnicza, geologiczno-geograficzna, medyczna, techniczna, filologiczna, pedagogiczno-psychologiczna i nauk społeczno-politycznych.

Trudno zaprezentować w krótkim komunikacie bogaty dorobek KTN. Wyraża się on m. in. w aktywnym udziale jego członków w obchodach 1000-lecia Państwa Polskiego, w pracy ośrodka sandomierskiego szczególnie aktywnego w okresie tych obchodów, opracowaniu naukowej dokumentacji i projektu zagospodarowania dla celów turystycznych jaskini *Raj* k. Chęcín, a wreszcie prowadzonymi obecnie przez sekcję historyczną pracami nad monografią dziejów Kielecczyny. Członkowie Towarzystwa byli także inicjatorami powołania w Kielcach Stacji Świętokrzyskiej Komitetu Zagospodarowania Ziemi Górskich PAN.

Duże osiągnięcia ma również Towarzystwo w upowszechnianiu i popularyzacji nauki. Działalność w tym zakresie przejawiała się w organizacji lub współuczestnictwie w przygotowaniu wielu sesji, sympozjów i seminariów naukowych. Dodać należy, że od początku istnienia KTN naukową opiekę sprawuje nad nim Oddział Krakowski PAN. W ostatnich latach Towarzystwo prowadzi ożywioną współpracę z wyższymi uczelniami i organizacjami naukowymi działającymi na Kielecczynie.

Od lat czynione były przez KTN starania o wydawanie własnego periodyku. W 1971 r. ukazał się „Kwartalnik Kieleckiego Towarzystwa Naukowego”. Niestety nie wydano wówczas następnych jego numerów. W 1974 r. rozpoczęło wydawanie pisma kwartalnego „Studiów Kieleckich”. Na jego łamach swój dorobek prezentują poszczególne sekcje naukowe. W 1971 r. KTN przejęło od Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego wydawanie „Rocznika Świętokrzyskiego” i dotychczas wydało 4 tomy. Łamy periodyków często udostępniane są młodym pracownikom nauki, co ma szczególne znaczenie w warunkach rozwijającego się ośrodka naukowego w Kielcach. W minionym dwudziestoleciu ukazały się ponadto 23 publikacje KTN.

26 października 1978 r. — z okazji jubileuszu Towarzystwa — zorganizowano uroczystą sesję naukową podczas której — obok oficjalnych wystąpień przedstawicieli władz politycznych i administracyjnych Kielecczyny — wygłoszono referaty naukowe dotyczące rozwoju badań w ważniejszych środowiskach naukowych regionu kieleckiego w ostatnim dwudziestoleciu. W okresie obchodów jubileuszowych ukazał się kolejny (17) zeszyt „Studiów Kieleckich”. Wydano go w nowej estetycznej szacie graficznej, a w zawartych w nim materiałach zaprezentowano rozwój kieleckiego środowiska naukowego. Tak np. prezes KTN Zdzisław Czarny, w referacie *Kieleckie Towarzystwo Naukowe — 20 lat w służbie regionu*, przedstawił historię, stan aktualny i zadania na przyszłość tego stowarzyszenia. Szkolnictwu wyższemu w Kielcach poświęcono 3 referaty. Działalność Politechniki Świętokrzyskiej opisuje Alojzy Polański, Wyższą Szkołę Pedagogiczną przedstawił Czesław Szczepańczyk, zaś Kielecki Zespół Nauczania Klinicznego Akademii Medycznej w Krakowie — Henryk Belowski. Marian Koziej i Czesław Żak dokonali rekapitulacji osiągnięć placówek naukowo-badawczych działających w Kielcach, a Bogusław Adameczyk przedstawił dorobek niektórych stowarzyszeń naukowych i naukowo-zawodowych. Dwa artykuły poświęcono działalności Wojewódzkiego

Archiwum Państwowego w Kielcach (Stanisław Marcinkowski) i muzeów kieleckich (Ewa Skołowska i Krzysztof Urbański), Aktualnym problemem kształtowania środowiska przyrodniczego w regionie świętokrzyskim poświęcony jest artykuł Juliusza Brauna, Jerzego Ćmaka i Stanisława K. Wiąckowskiego. Zeszyt zamyka bibliografia wydawnictw KTN opracowana przez Mieczysława Markowskiego.

Spodziewać się należy, że w najbliższych latach nastąpi dalszy rozwój Kieleckiego Towarzystwa Naukowego, które nadal będzie spełniać funkcję inspiratora i koordynatora badań regionalnych prowadzonych na Ziemi Kieleckiej.

Andrzej Rembalski
(Kielce)

SESJA PN. 60 LAT KARTOGRAFII NIEPODLEGŁEJ POLSKI

Katedra Kartografii przy Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych UW zorganizowała w dniu 29 XI 1978 r. sesję poświęconą dorobkowi kartografii w Polsce. Zebranie otworzył kierownik Katedry — prof. Bogodar Winid, który podkreślił znaczenie prac kartograficznych Eugeniusza Romera dla ustalenia granic odradzającej się w 1918 r. Polski, dorobek kartografów wojskowych okresu międzywojennego (oceniony wysoko na Międzynarodowym Kongresie Geograficznym w Warszawie w 1934 r.) oraz wszechstronny rozwój kartografii (m. in. geologicznej) po ostatniej wojnie.

W poszczególnych referatach obraz ten został znacznie pogłębiony. Tak np. prof. Stanisław Pietkiewicz w wystąpieniu pt. *U zarania kartografii niepodległej Polski* wykazał, że narodziła się ona w 1914 r., tzn. zaraz po wybuchu I Wojny Światowej. Armia polska podjęła wówczas prace nad zestawieniem dokumentacji kartograficznej niezbędnej dla wojska. Następnym etapem prac w tym zakresie był *Geograficzno-statystyczny atlas Polski* E. Romera wydany w Wiedniu w 1916 r. Jego kolejne wydanie wyzyskane zostało podczas Konferencji Wersalskiej. W okresie międzywojennym początkowo wyzyskano dawne mapy służb kartograficznych państw zaborczych. Następnie wydano szereg oryginalnych map administracyjnych, typograficznych i turystycznych.

Mgr Witold Maculewicz w referacie *Kartografia urzędowa 20-lecia międzywojennego* zwrócił uwagę, że przez pierwsze 10 lat niepodległości wypracowano nowoczesne metody opracowań topograficznych. Następne dziesięciolecie to wykonywanie całkowitego pokrycia obszaru Polski mapami w skali 1:100 000. Rozpoczęto także wydawanie map dokładniejszych. Mapy te należały — pod względem dokładności, a także nowych technik — do najlepszych w świecie.

Inny problem omawiał mgr Jerzy Ostrowski w referacie pt. *Romerowska szkoła kartograficzna*. Szkoła ta powstała w 1908 r. i dokumentowała swą działalność przede wszystkim wydanym wówczas *Małym atlasem geograficznym* (jego ostatnie wydanie ukazało się po ostatniej wojnie). Romer skupił wokół siebie w okresie międzywojennym wybitnych kartografów: Teofila Szumańskiego, Józefa Wąsowicza, Franciszka Uhorcza, Michała Janiszewskiego. Podjęli oni po II Wojnie Światowej pracę w Lublinie i Wrocławiu, tworząc — jak np. Janiszewski — modyfikację głównej koncepcji opracowań Romera (m. in. wyzyskując do opracowań metody pomiarów hipsometrycznych).

Kolejny referent — dr Gabriel Bonatowski — omówił *Współczesne opracowania kartograficzne Polski*. Wspomniał on o działalności kartograficznej Polaków w czasie II Wojny Światowej, a następnie o podjęciu prac kartograficznych przez Wojskowy Instytut Geograficzny w 1945 r. Przedstawił także działalność Centralnego Urzędu Geodezji i Kartografii. Staraniem różnych przedsiębiorstw i instytucji na-